

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 220/04-66

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. marca 2005 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Eduarda Bárányi a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť JUDr. Ladislava Pirovitsa, bytom K. Ch., JUDr. Eugena Čuňa, bytom K., a Viktora Kašpera, bytom K., zastúpených advokátkou JUDr. H. K., Advokátska kancelária, K., ktorou namietali porušenie čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 9 ods. 4 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach uznesením sp. zn. Tpo 123/04 z 18. augusta 2004 v konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave v súvislosti s nedoručením sťažnosti proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. Tp 701/04 z 28. júna 2004, ako aj v súvislosti s právom na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti väzby, a takto

r o z h o d o l :

Krajský súd v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Tpo 123/04 postupom a uznesením z 18. augusta 2004 p o r u š i l základné práva JUDr. Ladislava Pirovitsa, JUDr. Eugena Čuňa a Viktora Kašpera garantované v čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo garantované v čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd v súvislosti s nedoručením sťažnosti proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. Tp 701/04 z 28. júna 2004, ako aj v súvislosti s tým, že o zákonnosti väzby nekonal urýchlene.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 220/04-17 z 25. novembra 2004 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť JUDr. Ladislava Pirovitsa, K. Ch., JUDr. Eugena Čuňa, bytom K., a Viktora Kašpera, bytom K. (ďalej aj „sťažovatelia“), zastúpených advokátkou JUDr. H. K., Advokátska kancelária, K., ktorou namietali porušenie čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 9 ods. 4 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“) uznesením sp. zn. 8 Tpo 123/04 z 18. augusta 2004 v konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v súvislosti s nedoručením sťažnosti proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. Tp 701/04 z 28. júna 2004, ako aj v súvislosti s právom na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti väzby.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže tak sťažovatelia podaním z 10. februára 2005, ako aj krajský súd vo vyjadrení z 24. januára 2005 vyslovili súhlas s tým, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení účastníkov konania nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že uznesením okresného súdu sp. zn. Tp 221/04 z 13. marca 2004 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 10 Tpo 52/04 z 13. apríla 2004 boli sťažovatelia vzatí do väzby z dôvodu uvedeného v § 67 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku.

Na základe žiadosti sťažovateľov o prepustenie z väzby doručenej prokuratúre a predloženej okresnému súdu 22. júna 2004 uznesením okresného súdu sp. zn. Tp 701/04 z 28. júna 2004 boli sťažovatelia prepustení z väzby na slobodu. Podľa názoru okresného súdu dôvody kolúznej väzby u sťažovateľov pominuli.

Uznesením krajského súdu sp. zn. 8 Tpo 123/04 z 18. augusta 2004 bolo uznesenie okresného súdu sp. zn. Tp 701/04 z 28. júna 2004 zrušené a sťažovatelia ponechaní vo väzbe. Pritom krajský súd sa vôbec nevysporiadal s dôvodmi uvádzanými v uznesení okresného súdu a podľa všetkého sa ani neoboznámil s obsahom spisu a vykonanými dôkazmi. Svoje rozhodnutie odôvodňuje iba poukazom na obsah sťažnosti prokurátora, ktorá nebola sťažovateľom, ale ani ich obhajkyňi doručená.

Sťažovatelia namietajú aj neprímerane dlhú dobu rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby od jej podania do 18. augusta 2004, teda do času rozhodnutia krajského súdu. Navyše, uznesenie krajského súdu bolo doručené až 6. septembra 2004.

Sťažovatelia požadujú vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, čl. 5 ods. 4 dohovoru a čl. 9 ods. 4 paktu uznesením krajského súdu sp. zn. 8 Tpo 123/04 z 18. augusta 2004.

Z vyjadrenia zastupujúceho predsedu krajského súdu z 12. januára 2005 doručeného ústavnému súdu 19. januára 2005 vyplýva, že predseda krajského súdu sa nepovažuje za kompetentného kontrolovať vecnú stránku rozhodovacej činnosti krajského súdu. Uvádza iba, že spis okresného súdu sp. zn. Tp 701/04 bol krajskému súdu predložený 16. júla 2004, pričom išlo o sťažnosť generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti uzneseniu okresného súdu z 28. júna 2004, ktorým boli sťažovatelia prepustení z väzby. Vzhľadom na dovolenkové obdobie bol stanovený termín neverejného zasadnutia na 18. august 2004.

Pokiaľ sťažnosť smeruje aj proti skutočnosti, že opravný prostriedok proti uzneseniu okresného súdu nebol sťažovateľom doručený, predseda krajského súdu nevie k tomu zaujať stanovisko. Takáto povinnosť však vyplýva pre okresný súd, ten mal opravný prostriedok procesným stranám doručiť pred predložením spisu krajskému súdu. Predseda krajského súdu pripája aj vyjadrenie predsedu senátu JUDr. P. S.

Z vyjadrenia predsedu senátu 8 To JUDr. P. S. vyplýva, že nie je nikde uvedené, kedy má odvolací súd o sťažnosti rozhodnúť, t. j. v akom časovom intervale od dôjdenia veci na odvolací súd. Má to byť bez meškania. Väzobné veci sa majú vybavovať prednostne a urýchlene. Krajský súd v danej veci postupoval v súlade s uvedenými zásadami. Spis bol krajskému súdu predložený 16. júla 2004. V tom čase predseda odvolacieho senátu až do 13. augusta 2004 čerpal dovolenku, ďalšia členka senátu bola práceneschopná. V čase jej neprítomnosti sa striedali zastupujúci členovia z iných senátov. Na dovolenke bola aj ďalšia členka senátu. Napriek tomu bola vec prerokúvaná na neverejnom zasadnutí 18. augusta 2004, keď došlo aj k rozhodnutiu. Písomné vyhotovenie uznesenia bolo odovzdané kancelárii 25. augusta 2004. Kancelária uznesenie vypravila 27. augusta 2004. Skutočnosť, že sťažovatelia prevzali uznesenie až 6. septembra 2004, krajský súd nezavinil a navyše obhajkyňa sťažovateľov prevzala uznesenie už 2. septembra 2004 a Ústav na výkon väzby v Bratislave 30. augusta 2004. To znamená, že krajský súd konal vo veci plynulo a bez prieťahov. Ku skutočnosti, či bol opravný prostriedok proti uzneseniu okresného súdu doručený sťažovateľom a ich obhajcom, sa nevie vyjadriť, lebo nemá k dispozícii spis okresného súdu.

Sťažovateľ JUDr. Ladislav Pirovits osobným podaním zo 7. februára 2005 doručeným ústavnému súdu 9. februára 2005 reagujúc na uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 220/04-17 z 25. novembra 2004 požiadal o odpustenie zmeškania zákonnej dvojmesačnej lehoty v súvislosti s odmietnutím tej časti sťažnosti, ktorá smerovala voči uzneseniu okresného súdu sp. zn. Tp 221/04 z 13. marca 2004 a krajského súdu sp. zn. 10 Tpo 52/04 z 13. apríla 2004 o jeho vzatí do väzby. Ďalej žiadal o vydanie opravného uznesenia, ktorým by ústavný súd odmietnuté časti sťažnosti prijal na ďalšie konanie. Napokon nesúhlasil s konštatovaním ústavného súdu v citovanom uznesení, podľa

ktorého časť sťažnosti namietajúcej nedoručenie návrhu prokurátora na predĺženie väzby v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. Tp 1005/04 považoval ústavný súd za neprípustnú, lebo v opravnom prostriedku proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. Tp 1005/04 z 30. augusta 2004 podanom obhajkyňou sa táto skutočnosť nenamietala. Sťažovateľ JUDr. Pirovits v tejto súvislosti uviedol, že popri obhajkyňi podal proti uzneseniu sťažnosť aj on osobne a v tejto sťažnosti namietal pochybenie spočívajúce v nedoručení návrhu prokurátora na predĺženie väzby jemu, resp. jeho obhajkyňi. Kópiu podania predložil ústavnému súdu v prílohe.

II.

Zo spisu krajského súdu sp. zn. 8 Tpo 123/04 vyplýva, že spis okresného súdu bol krajskému súdu predložený 16. júla 2004. O sťažnosti krajský súd rozhodol 18. augusta 2004. Uznesenie bolo písomne vyhotovené 25. augusta 2005 a odovzdané na poštovú prepravu 27. augusta 2004. Sťažovateľom bolo doručené 6. septembra 2004.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (...).

Podľa čl. 17 ods. 1 ústavy osobná sloboda sa zaručuje.

Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (...).

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím (...), má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

K namietanému porušeniu čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru nedoručením sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu

Sťažovatelia namietajú, že im nebola doručená sťažnosť podaná prokurátorom proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. Tp 701/04 z 28. júna 2004, ktorým mali byť prepustení z väzby. Ani okresný súd, ale ani krajský súd nepovažovali za potrebné doručiť sťažovateľom túto sťažnosť.

Krajský súd je toho názoru, že bolo povinnosťou okresného súdu doručiť sťažnosť prokurátora sťažovateľom, resp. ich obhajkyni.

Z čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy možno vyvodiť základné právo na osobnú slobodu, ako aj zásadu, že pozbaviť niekoho osobnej slobody možno iba z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Ďalšie odseky čl. 17 ústavy uvádzajú konkrétne spôsoby pozbavenia, resp. obmedzenia osobnej slobody, ktoré sú za splnenia ustanovených podmienok prípustné. Jedným z týchto spôsobov je aj vzatie do väzby, resp. držanie vo väzbe v zmysle čl. 17 ods. 5 ústavy. Preto možno uviesť, že v prípade pozbavenia osobnej slobody vzatím do väzby, resp. držaním vo väzbe je okrem čl. 17 ods. 5 ústavy vždy dotknutý aj čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy.

„Čl. 17 ods. 2 ústavy obsahuje pri väzbe také práva, akými sú napríklad: právo byť vo väzbe len zo zákonného dôvodu a na základe rozhodnutia sudcu alebo súdu, právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti väzby a nariadil prepustenie, ak je táto nezákonná, právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú, resp. primeranú dobu alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie môže byť podmienené zárukou“ (III. ÚS 7/00, I. ÚS 8/04, I. ÚS 87/04, I. ÚS 100/04).

Súdne konanie v súvislosti s rozhodovaním o zákonnosti väzby musí poskytovať určité garancie procesnej povahy, ktoré sú vyjadrené v čl. 6 ods. 1 dohovoru. So zreteľom na to, že čl. 6 ods. 1 dohovoru sa nevzťahuje na konanie a rozhodovanie o väzbe, procesné záruky uvedené v odseku 1 nemožno bez ďalšieho uplatniť aj v prípade čl. 5 ods. 4. Z doterajšej judikatúry však vyplýva, že určité základné procesné záruky sa musia poskytovať aj v konaní podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, i keď nemusia byť nutne rovnaké ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 6 ods. 1 dohovoru pri rozhodovaní vo veci samej. V každom prípade musí mať osoba vo väzbe možnosť predložiť argumenty a dôvody proti svojmu ponechaniu vo väzbe, pričom judikatúra sa prikláňa k tomu, že obvinený musí byť súdom vypočutý. Vždy musí byť zaručená kontradiktórnosť konania a rovnosť zbraní. Zabezpečenie reálnej kontradiktórnosti konania znamená napríklad právo na prístup ku spisom, bez ktorého obvinený nemôže dostatočne prezentovať svoje argumenty (de Wilde c. Belgicko, s. 41, § 76; Trzaska c. Poľsko z 11. júla 2000, Lanz c. Rakúsko z 30. apríla 2002, Wloch c. Poľsko z 19. októbra 2000).

Je možné súhlasiť s krajským súdom v tom, že bolo povinnosťou okresného súdu doručiť sťažovateľom opravný prostriedok, ktorý proti uzneseniu okresného súdu podal prokurátor. Pokiaľ sa tak nestalo, krajský súd mohol spis vrátiť okresnému súdu ako predčasne predložený s pokynom doručiť opravný prostriedok alebo, čo je vzhľadom na vyžadovanú rýchlosť konania o väzbe asi vhodnejšie, mal pochybenie okresného súdu sám napraviť tým, že by dal sťažnosť prokurátora doručiť sťažovateľom a ich obhajkyňi. Krajský súd však takto nepostupoval.

Nedoručením sťažnosti prokurátora sťažovateľom a ich obhajkyňi došlo k porušeniu princípu rovnosti zbraní, ktorý je jedným zo základných princíпов práva na spravodlivý

súdny proces, na dodržaní ktorého je nevyhnutné trvať aj v súdnom konaní o preskúmanie väzby. V konkrétnom prípade vznikla situácia, keď prokurátor svojou argumentáciou uvedenou v sťažnosti mal možnosť ovplyvňovať rozhodovanie krajského súdu. Túto možnosť aj úspešne využil, keďže krajský súd jeho sťažnosti vyhovel. Naproti tomu sťažovatelia a ich obhajkyňa túto možnosť nemali. Tým bol prokurátor zvýhodnený oproti sťažovateľom, čím bol zároveň popretý princíp rovnosti zbraní, a preto opravné konanie pred krajským súdom nebolo možné považovať za spravodlivý súdny proces.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že nedoručením sťažnosti prokurátora sťažovateľom došlo k porušeniu čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru. Vzhľadom na to už nebolo potrebné osobitne sa zaoberať namietaným porušením čl. 9 ods. 4 paktu.

K namietanému porušeniu čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru v súvislosti s právom na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti väzby

Sťažovatelia namietajú, že konanie na všeobecných súdoch o ich žiadosti o prepustenie z väzby nebolo urýchlené.

Krajský súd uvádza, že vzhľadom na všetky okolnosti rozhodol včas. Poukazuje pritom na dovolenkové obdobie, chorobu členky senátu a napokon aj na prieťahy pri doručovaní uznesenia sťažovateľom, ktoré nemôžu byť pričítané na vrub krajskému súdu.

Vzhľadom na uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 220/04-17 z 25. novembra 2004, ktorým bola časť sťažnosti prijatá na ďalšie konanie, bol predmet konania vymedzený tak, že sa skúma rýchlosť rozhodovania o väzbe iba v štádiu opravného konania na krajskom súde.

V tejto súvislosti je podstatné, že spis okresného súdu bol krajskému súdu predložený 16. júla 2004. O sťažnosti krajský súd rozhodol 18. augusta 2004. Uznesenie bolo písomne vyhotovené 25. augusta 2005 a odovzdané na poštovú prepravu 27. augusta 2004. Sťažovateľom bolo doručené 6. septembra 2004.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že väzba má mať striktne obmedzené trvanie, a preto má byť zaručená možnosť jej kontroly v krátkych intervaloch. V texte čl. 5 ods. 4 dohovoru použitý anglický výraz „speedily“ a francúzsky výraz „à bref délai“ (v slovenskom preklade „urýchlene“) jasne indikuje, čo musí byť v danom prípade hlavným predmetom záujmu. Aké časové obdobia budú akceptovateľné a aké nie, bude zrejme závisieť od konkrétnych okolností (Bezichieri z roku 1989, A-164, § 21, Neumeister z roku 1968, A-8, § 24 a Sanchez – Reisse z roku 1986, A-107, § 55).

Článok 5 ods. 4 dohovoru tým, že osobám pozbaveným slobody zaručuje právo iniciovať konanie, v ktorom môžu spochybníť zákonnosť pozbavenia slobody, dáva týmto osobám právo aj na to, aby po začatí takéhoto konania bolo súdom urýchlene rozhodnuté o zákonnosti pozbavenia slobody a nariadené jeho ukončenie, ak sa ukáže ako nezákonné (Rehbock c. Slovinsko, rozhodnutie z 28. novembra 2000, Vodeničarov c. Slovenská republika, rozsudok z 21. decembra 2000, § 33 - 36).

Podľa názoru ústavného súdu nemožno považovať dobu od 16. júla 2004 do 27. augusta 2004 (43 dní), dokedy došlo jednak k rozhodnutiu o sťažnosti, ako aj k písomnému vyhotoveniu uznesenia a jeho odovzdaniu na poštovú prepravu, za dostatočne urýchlené konanie, aké sa vyžaduje v zmysle vyššie citovaných zásad v súvislosti s preskúvaním dôvodnosti ďalšieho trvania väzby. Táto doba by nebola primeraná ani pre celé dvojinštančné konanie, nie to ešte pre opravné konanie, ktoré prebehlo pred krajským súdom.

Argumentácia krajského súdu, ktorý sa odvoláva na práceneschopnosť a na dovolenkové obdobie, nie je prijateľná a nezavahuje všeobecný súd povinnosti konať o väzbe s urýchlením. Ústavný súd vzal do úvahy iba tú námietku, že nie z viny krajského súdu doručenie uznesenia sťažovateľom trvalo neprimerane dlhú dobu.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti došlo k porušeniu čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru tým, že krajský súd nekonal s dostatočným urýchlením. Preto už nebolo potrebné osobitne sa zaoberať namietaným porušením čl. 9 ods. 4 paktu.

V súvislosti s podaním sťažovateľa JUDr. Pirovitsa zo 7. januára 2005 považuje ústavný súd za potrebné uviesť, že odpustenie zmeškania zákonnej lehoty nie je v konaní pred ústavným súdom možné. Vzhľadom na ustanovenie § 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 164 Občianskeho súdneho poriadku nie je možné zmeniť uznesenie ústavného súdu opravným uznesením tak, aby odmietnuté časti sťažnosti boli prijaté. Takto by bolo možné postupovať iba na základe odvolania, avšak proti rozhodnutiam ústavného súdu opravné prostriedky nie sú prípustné. Napokon treba v tejto súvislosti dodať, že účastník konania o sťažnosti pred ústavným súdom nesie určitú procesnú zodpovednosť za výsledok konania, a to v súvislosti s jeho povinnosťou pravdivo a úplne opísať rozhodujúce skutočnosti prípadu, ako aj v súvislosti s jeho povinnosťou predložiť všetky potrebné listinné dôkazy. Ústavný súd v rámci predbežného prerokovania veci konal a rozhodol na základe skutkového stavu uvedeného v sťažnosti a na základe listinných dôkazov, ktoré mal k dispozícii.

O prípadných ďalších možných nárokoch vyplývajúcich z čl. 127 ods. 2 a 3 ústavy a § 56 ods. 2, 3, 4 a 5 zákona o ústavnom súde, ako aj o náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd nerozhodoval, keďže sťažovatelia si žiadne ďalšie nároky neuplatnili.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2005